

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > הכנה לשבת קודש 007 שניים מקרא אחד תרגום

הכנה לשבת קודש 007 שניים מקרא אחד תרגום

לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום

הלכה נוספת השייכת להכנות לשבת קודש, היא קריאת הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, כמו שנפסק בשו"ע (סימן רפה ס"א): "אף על פי שאדם שומע כל התורה כולה כל שבת בצבור, חייב לקרות לעצמו בכל שבוע פרשת אותו השבוע שנים מקרא ואחד תרגום, אפילו עטרות ודיבן".

מקור הדברים בגמרא בברכות (ח,א): "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבן, שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריך לו ימיו ושנותיו". כל יחיד ויחיד צריך לקרוא בכל שבוע את הפרשה פעמיים בלשון הקודש, ופעם אחת בלשון תרגום, שהוא תרגום אונקלוס שתרגם את התורה ללשון ארמית כידוע.

סיבת התקנה בפשטות היא, שתכלית האדם לדעת את התורה הקדושה, ולכן מן הראוי שיקרא את הפרשה עם התרגום בכל שבוע, להבין פירושי המילים ופשוטי המקראות. ומה שהנהיגו לתרגם בלשון ארמית, לפי פשוטו הוא משום שבזמן חז"ל היתה זו השפה המדוברת.

אלא שצריך להבין מדוע תקנו לקרוא את הפרשה שנים מקרא, שהרי להבנת הפסוק מספיק לכאורה לקראתו פעם אחת?

גם התרגום צריך הבנה, שהרי בזמן חז"ל היו מתרגמים את הפרשה בביהכ"נ [כמנהג התימנים גם היום], וא"כ מדוע צריך היחיד לשוב ולקרוא את התרגום בעצמו?

התרגום זכה מפני שניתן בסיני

לפי פשוטם של דברים שמטרת התרגום הוא לבאר את פשוטי המקראות, הרי שאין סיבה לקרוא בדוקא את תרגום אונקלוס, ולכן כתב הטור (שם): "ואם לומד הפרשה בפירוש רש"י חשוב כמו תרגום, שאין כוונת התרגום אלא שיבין הענין". ויש מהראשונים שכתבו שיש גם עדיפות לפירוש רש"י, כמובא בב"י שם בשם סמ"ג שכתב: "ואני דנתי לפני רבותי שהפירוש מועיל יותר מהתרגום והודו לי".

אבל מאידך יש דעות בראשונים שיש לקרוא התרגום דוקא, כמש"כ בב"י שם בשם ר"י ורב עמרם ורב נטרונאי: "שהתרגום זכה מפני שניתן בסיני". ולזה הסכימו המקובלים שצריך לקרוא בדוקא בתרגום אונקלוס, גם למי שאינו מבין את שפת התרגום.

נתבונן ונבין בע"ה את העומק שבדברים.

אל תהי לשון ארמית קלה בעיניך

כדרכנו, עלינו לברר תחילה היכן אנו מוצאים את התרגום בתורה הקדושה. והנה, המילה תרגום לא נזכרה כלל בכל התורה [רק בכתובים נזכר פעם אחת בספר עזרא (ד, ז): "כתוב ארמית ומתרגם ארמית". והמליץ שנזכר בפרשת מקץ (בראשית מב, כג): "כי המליץ בינותם", והוא מתורגמן, כמו שמפרש אונקלוס שם: "ארי מתורגמן הוה ביניהון", לא נזכר ביחס ללשון ארמית].

אמנם, המילה תרגום לא נזכרה בחמישה חומשי תורה, אבל ללשון התרגום בעצמו נכתב בתורה, שכן מצאנו כמה פעמים ללשון ארמית בתורה הקדושה!

המקום הברור והמפורש ביותר הוא בפרשת ויצא (בראשית לא, מז): "ויקרא לו לבן יגר שהדוּתא ויעקב קרא לו גלעד", וברש"י: "יגר שהדוּתא, תרגומו של גלעד". זהו המקום המובהק ביותר שמזכרת שפת הארמית בתורה הקדושה, ע"י לבן הארמי.

עוד מצאנו: "ויהי דבר ה' אל אברם במחזה לאמר" (בראשית טו, א), מחזה מלשון חזי, מלשון ראה. וכן "ותקרא שמו בן אוני" (בראשית לה, יח), לשון ארמי הוא, כמו בא במדרש (רבה פב, ט): "ויהי בצאת נפשה ותקרא שמו בן אוני - בר צערי בלשון ארמי, ואביו קרא לו בנימין - בלשון הקודש".

ואמרו חז"ל (ילקו"ש ירמיהו י, רפו): "אל תהי לשון ארמית קלה בעיניך שמצינו כתוב בתורה בנביאים ובכתובים שהקב"ה חולק לו כבוד". לא מצאנו בתורה שימוש בשפות נוספות מלבד שפת הארמית.

כל דבר שנכתב בתורה, הוא חלק מעצם התורה. פשוט וברור שאין זה מקרה שרק השפה הארמית נכתבה בתורה, ואילו שאר השפות לא נזכרו בתורה.

יתר על כן אמרו בגמרא (פסחים פז, ב) שהקב"ה הגלה את ישראל לבבל "מפני שקרוב לשונם ללשון תורה". נמצא שמלבד חשיבותה של הלשון הארמית שנכתבה במפורש בתורה הקדושה, עוד יש לה חשיבות שקרובה היא ללשון תורה.

כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות

ננסה בע"ה להעמיק בדברים.

חז"ל הקדושים דורשים שהדברות שנאמרו בסיני נחלקו לשבעים לשון: "כל דיבור ודיבור שיצא מפי הגבורה נחלק לשבעים לשונות" (שבת פח, ב), באופן שכל אדם יוכל לשמוע, ובעומק - שכל אומה ואומה תוכל לקבל את חלקה. הדיבור עצמו נאמר מפי הגבורה בלשון הקודש, אבל הקול היה מתחלק לשבעים לשון.

עוד אמרו: "וכפטיש יפוצץ סלע (ירמיה כג, כט), מה פטיש זה נחלק [הסלע על ידו. רש"י] לכמה ניצוצות, אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נחלק לשבעים לשונות" (שם). בחינת "אחת דבר אלוקים - שתיים זו שמעתי" (תהלים סב, יב).

בין א"כ, שיש מערכת שנקראת לשון הקודש, ויש מערכת שנקראת שבעים לשון. התורה - עיקרה נאמרה בלשה"ק, ונחלקה לשבעים לשון. היכן הוא החיבור של המערכות - של שפת לשה"ק עם השבעים לשון?

נתבונן היכן הוא החיבור בנפש, ומתוך כך נבין את החיבור בלשונות.

מחד יש את עם ישראל, וכנגד ישנם שבעים אומות [שאר האומות - יתר על השבעים - שאנחנו מכירים היום אלו הם הרכבות מהתפרטויות של השבעים אומות, אבל האומות כמבנה הם שבעים], היכן היא נקודת הנשיקה, נקודת החיבור - בין האומות לישראל?

לשם כך יש את המושג שנקרא גר. הגר הוא זה שבא מן האומות, והופך להיות חלק מעם ישראל. המהלך הזה שנקרא גרות, זהו החיבור - הנשיקה - בין האומות לישראל [זהו מהלך חד צדדי, שהרי אי אפשר לישראל להיות גוי, כנודע. אולם יש גם בחינה הפוכה במקצת, בעבד עברי שמתר בשפחה, ובנו עבד כנעני, שהוא ממוצע בין ישראל לעכו"ם].

תרגום אונקלוס - הנשיקה בין שבעים לשונות ללשון הקודש

"תרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו" (מגילה ג,א). מעתה נבין שאין זה מקרה שהתרגום נתחבר ע"י גר, שכשם שהגרים הם נקודת הנשיקה בין האומות לכנסת ישראל, כך התרגום הוא הנשיקה בין שבעים לשונות לבין לשון הקודש [כן מבואר להדיא בדברי רבותנו].

ישנה את שפת לשה"ק, שהיא שפת העם היהודי, וישנם שבעים לשונות, שהם שפתן של שבעים אומות. לשון הארמית שהיא שפת התרגום, היא נקודת החיבור בין לשון האומות ללשה"ק. שאר כל השפות הם בגדר חיבור והרכבה של שפות, או בגדר צפצופי עופות [כשם שיש שפה של עופות וחיות, כך יש שפת בני אדם שהיא ברמה של שפת חיות ועופות].

בגמרא שם מבואר שהתרגום בעצם ניתן בסיני, אלא ש"שכחום וחזרו ויסדום", ונתגלגל הדבר ע"י אונקלוס הגר. אונקלוס לא תרגום את התורה מדעתו, אלא חזר ויסדו ברוה"ק. סיבת הדבר שנתגלגל הדבר שנתגלה התרגום על ידי גר, הוא מפני שהתרגום יש לו שייכות לגר.

התרגום מגשר בין שבעים אומות ללשה"ק - שהוא שורש חיותן

בעומק, שפת הארמית עצמה מתחלקת לשנים. ניתן להבחין זאת בתרגומי התורה, שיש את שפת התרגום של אונקלוס, ויש את שפת התרגום של יונתן בן עוזיאל, שהיא שפת הירושלמי, ששונה במקצת. ישנן מילים רבות שמתורגמות באונקלוס באופן אחד, ובתרגום ירושלמי ויונתן בן עוזיאל באופן שונה.

מבואר בחז"ל, ששפת בבל היתה נקראת ארמית, ושפת ארץ ישראל שגם היא ארמית - נקראת סורסי: "בא"י לשון סורסי.. בבבל לשון ארמי" (סוטה מט,א). ומפרש רש"י: "לשון סורסי, קרוב הוא ללשון ארמי, ואומר אני שזה לשון גמרת ירושלמי".

העומק שבדברים. לשון הקודש היא בעצם השורש, אלו הן כ"ב אותיות [או כ"ז עם הסופיות], שבהן ברא הקב"ה את העולם, ובהן הוא מנהיג את העולם.

שפת לשון הקודש צריכה להגיע לכל האומות כולם, שהרי הקב"ה לא מחיה רק את עם ישראל לבדו, אלא הוא מחיה את כל הגוים כולם, כמש"כ: "ואתה מחיה את כולם" (נחמיה טו), והוא רוצה בקיומם, שאילו לא רצה בקיומם, הם לא היו קיימים.

כיצד הקב"ה מחיה את אומות העולם?

"לעולם ה' דברך נצב בשמים" (תהלים קיט,פט). דבר ה' שהוא נאמר בלשון הקודש - הוא המחיה, והגשר לכך הוא שפת התרגום. שפת התרגום שיוצאת בארץ ישראל, היא הקרובה ללשון הקודש, והיא יוצאת לבבל, ומשם השורש לכל השפות כולן.

מבואר א"כ, ששפת התרגום היא בעצם החבל המקשר בין שפת לשון הקודש, לבין שבעים לשונות של אומות העולם. לכן, מי שנתגלה התרגום על ידו כחלק מן התורה, הוא גר. הגר ענינו: נקודת הקשר בין עם ישראל לשבעים אומות, ועל ידו נתגלה תרגום התורה שהוא המקשר בין שפת התורה לשפת אומות העולם.

נשמות הגרים היו במעמד הר סיני כידוע (ראה שבת קמו,א). מי שנשמתו לא היתה במעמד הר סיני, לא יוכל לעולם להתגייר, וכל גר שהתגייר - בידוע שהיתה נשמתו בהר סיני. אם כן, אונקלוס הגר שהיה במעמד הר סיני - הוא המקשר לכל האומות שישמעו את שפת התורה הקדושה שנאמרה בשבעים לשון, מכח המגשר שהוא שפת התרגום.

סוד התרגום - הארת התורה הקדושה לכל האומות כולם

אחר שנתבאר מהי המהות של שפת התרגום, היכן שורשה, והיכן מקומה, מעתה נוכל להבין מדוע יש לנו טעם וסיבה ללמוד בכל שבוע את שפת התרגום.

מהי תכלית הגלות של ישראל לבין האומות? מגלים לנו חז"ל (פסחים פז,ב): "לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתוספו עליהם גרים".

התפיסה החיצונית של המושג "גר" היא - גרות הגוי בפועל. אבל יש גרות בתפיסה פנימית יותר, והוא שלוקחים מהגויים חלקי

נפש, כגון שפה או מנהגים טובים, ומכניסים אותם לתוך עם ישראל. ניתן להבחין בכך בקיבוץ גלויות האחרון של כנסת ישראל, התקבצנו כאן הן מארצות המערב והן מארצות המזרח, ועוד. כל קהילה הביאה איתה מנהגים שונים, שרבים מהם שורשים מן הגויים. מנהגים אלו הם בעצם הגרים שהבאנו, והכנסנו אותם לתוך קדושת הכנסת ישראל [ישנם גם מנהגים שליליים שנכנסו, מתוך שחסר בבירור הטוב מן הרע].

והנה מחד ישנו מהלך להכניס מן הגויים לכנסת ישראל, הן נפשות והן מנהגים וכד', ומאידך ישנה בחינה הפוכה, והיא השפעה מן הכנס"י לכל האומות. ולשון תרגום הוא הגשר הן מבחוץ לפנים, והן מפנים לחוץ.

התורה הקדושה תכליתה להתגלות בכל העולם כולו, כידוע. ואמרו חז"ל: "קב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא, בר נש מסתכל בה באורייתא ומקיים עלמא" (זוהר פ' תרומה קסא,א). העולם נברא מכח התורה הקדושה, והוא מתקיים בכח התורה.

עסק התורה נתיחד לעם ישראל, ואילו את הגויים אסור ללמד תורה. כיצד א"כ מאירים את הארת התורה הקדושה לכל האומות כולם?

זהו סוד תרגום התורה שניתן בסיני. אילו העסק בתורה היה רק בשפת לשון הקודש, א"כ לא היה קיום אלא לישראל בלבד. אולם מכח כך שיש לנו עסק בתורה גם בלשון התרגום - שהוא הממוצע בין לשון הקודש לשבעים לשון, בזה אנחנו גורמים לאור של הקדושה להתפשט בכל העולם כולו.

שנים מקרא ואחד תרגום - חובה

והנה לשון הגמרא הוא: "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום" כנ"ל, והרמב"ם בהלכות תפילה (פ"ג הכ"ה) כתב לשון חובה: "אף על פי שאדם שומע כל התורה כולה, בכל שנתו בציבור, *חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע, סדר של אותה שבת שניים מקרא ואחד תרגום".

מדוע קבעו חז"ל את הדבר בחובה?

טעם הדבר הוא, כי תכלית עבודתנו הוא להאיר את אור התורה הקדושה בכל העולם כולו. אילו נשמור את התורה רק ללשה"ק, הרי שלא יעלה בידינו לגלותה לכל העולם כולו. לכן באה מצוה זו בחובה, לקרוא את התורה גם בלשון תרגום בדוקא, ולא בשאר שפות, כי אם נקרא את התורה בשפות אחרות זוהי נפילה, כמשל לאדם שרוצה לחצות את הנהר ללא גשר, שבדאי יפול לתוך המים.

יש את לשון הקודש מחד, ואת שאר השפות מאידך, ולשון תרגום הוא הממוצע ביניהם. א"א להעתיק את התורה לשאר הלשונות בלי לשון תרגום, ההעתיקה לשאר לשונות נובעת רק מכח לשון התרגום.

לשה"ק ושבעים לשון - כלל ופרט

ביררנו א"כ את חובת קריאת התרגום, אולם עדיין עלינו לברר את חובת "שנים מקרא", והקבלתו ל"אחד תרגום".

לשון הקודש היא שפת שורש. אלא שאין די בשפת שורש לבדה, כי אם נחזיק רק בשפת השורש הרי זה דומה לאדם שיש לו כללים ואין לו פרטים. כשיש פרטים בלי כללים - חסר העיקר, אבל גם כאשר יש כללים בלי פרטים - אי אפשר לבנות דבר.

העולם כולו בנוי בצורה של כללים ופרטים. יש שבעים לשון מחד, וכנגדן יש את לשה"ק, לשון הקודש היא הכלל, והשבעים לשון הם ההתפרטות. ישראל הם בסוד גוי אחד בארץ, זהו סוד הכלל, שהוא אחד. לעומת זאת אומות העולם הם בסוד השבעים, בסוד ההתפרטות.

כאשר אומרים כלל ולא מפרטים אותו, פשוט וברור שהכלל אינו מובן כל צרכו. גם בכדי להבין היטב את הכלל ככלל יש צורך ללמוד את הפרטים. ע"פ רוב, כאשר אנשים רוצים להבין דבר, הם מבקשים דוגמאות [הדבר מצוי בדרך כלל אצל נשים יותר מגברים, כי האישה היא בסוד הכלל, והאשה היא בסוד הפרט].

הבנת הכלל היא מכח הפרט. תפיסת כלל ככלל, בלי הבנת הפרטים, על דרך כלל זוהי תפיסה לקויה בהבנת הכלל, ולכונצרך לקרוא שנים מקרא להמשיך את המקרא מאחד לריבוי - מכלל לפרטים [להלן יבואר בע"ה טעם נוסף בזה].

הואיל משה באר את התורה - בשבעים לשון

"בעבר הירדן בארץ מואב הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר" (דברים א,ה). וכתב רש"י: "באר את התורה. בשבעים לשון פרשה להם". משה רע"ה לא הסתפק לפרש את התורה בלשה"ק בלבד, אלא בשבעים לשון פרשה להם.

נבאר. בשעה שהקב"ה ברא את העולם, הוא כלל את כל הנשמות כולם באדם הראשון, ולאחר מכן הם נתפרטו. בהתפרטות ישנה מערכת של העם הנבחר שהוא עם ישראל, ויש את שאר שבעים אומות.

ולכאורה, אם עם ישראל הוא העם שבו בחר השי"ת, ובו הוא חפץ, והוא תכלית הנבראים, מדוע יש צורך בשבעים אומות?

ביאור הדבר, כאשר השבעים אומות נמצאים בתיקונם [במצב של תיקון ולא במצב של קילקול], הם בעצם מגלים לפועל את הכח של ישראל. התכלית של אומות העולם בעולם הוא לגלות - להוציא מהכח לפועל, את מה שנמצא בתפיסה של עם ישראל.

לעתיד לבוא, האומות כולם יהיו עבדים ומשמשים לישראל. כמו שדרשו חז"ל: "ובאים כולם ונופלים על פניהם לפני משיח ולפני ישראל ואומרים נהיה לך ולישראל לעבדים, ולכל אחד מישראל אלפים ושמונה מאות עבדים יהיו לו, שנאמר (זכריה ח) בימים ההמה אשר יחזיקו עשר אנשים מכל לשונות הגוים והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם" (ילקו"ש ישעיהו ס,תצט. וראה גם בגמרא שבת לב,ב).

בפשטות, עבדות זו היא שעבוד פיזי שישתעבדו האומות לישראל. אבל בעומק אין הדבר כן, דמה לו לאדם שיהיו לו עבדים רבים כ"כ? אלא עומק הדבר הוא, שהעבד - כל ענינו ותכליתו הוא לשמש את רבו. התכלית של אומות העולם בעומק היא לגלות את הכלל שנקרא כלל ישראל.

נתבונן. הרי התורה עצמה נאמרה בשבעים לשון, כנגד שבעים אומות. אם שבעים האומות היו רק כדבר שלילי כמו שרגילים לתפוס בשטחיות, מדוע א"כ נאמרה התורה בשבעים לשון? אמנם הסיבה החיצונית היא שהיו אנשים בעם שלא הבינו את שפת לשה"ק. אבל בעומק, בשעה שעם ישראל עמדו על הר סיני, כל אחד ואחד התחבר לשורש, וידע את לשון הקודש.

א"כ, סיבת הדבר שהתורה נאמרה בשבעים לשון, אין זה מחשש שמא נמצא אדם שאינו מבין את שפת לשה"ק, אלא סוד הדבר הוא כי התורה בעצם צריכה להגיע לאותם שבעים לשון, והשבעים לשון הם בעצם ההתפרטות שמגלה את אותו כלל.

במקביל לכך, הקריאה בביהכ"נ שהיא קריאה לכלל [שהרי אין קוראים בתורה בביהכ"נ אלא בעשרה, למעט שיטת הרמב"ם בפ"ג מהל' תפילה ה"ו שכתב: "שמונה פסוקין שבסוף התורה מותר לקרות אותן בבית הכנסת בפחות מעשרה" ע"ש, ונחלקו עליו רבותינו הראשונים], נתקנה תחילה לקוראה בלי תרגום, ורק כאשר יצאו ישראל לבין האומות, והחלו להשתמש בשפת האומות - אז התחדש התרגום.

ובעומק, עם ישראל יצא לבין האומות בכדי לגלות את אור התורה שם. וכשהגיעו לבין האומות בימי עזרא, אז נתחדש המנהג לקרוא את התורה באותה שפה, בכדי לגלות את התורה באותו מקום. ולכן, גם בכדי שהתורה תובן, צריכים אנו בהכרח להשתמש בשאר השפות.

באר היטב - בשבעים לשון

"וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב" (דברים כז,ח), גם שם פירש רש"י: "באר היטב - בשבעים לשון". ובפשטות, באר היטב בשבעים לשון פירושו, שנתבארה התורה היטב בכל לשון ולשון, ואין בזה תוספת ביאור ללשה"ק כלל.

אבל בעומק, ביאור את התורה בשבעים לשון זהו ביאור לתורה עצמה. כלומר, זהו איננו רק תרגום משפה לשפה, אלא ע"י העתקת לשה"ק לשבעים לשון נגלה עומק והבנה נוספת בלשה"ק עצמה!

לכן מצאנו שחז"ל בבארם את התורה, משתמשים גם בשאר שפות, ולא בלשה"ק בלבד [כמו שמצינו רבות בש"ס: "שכן בלשון יוני קורין לאחת הן", ראה שבת לא, ב, סנהדרין עו, ב, ועוד]. עד שיש מרבתינו האחרונים, מגדולי החסידות ומתלמידי הרמח"ל, שתפסו מילים שנאמרו בלשון לע"ז, ודרשו עליהם דרושים שלמים.

מדוע? אם באמת לשון האומות זוהי שפה הסכמית בלבד, שפה שבדו להם מלבם [כלשון הר"ן בתחילת נדרים], לכאורה אין לדרוש שם כלום?

מוכרח אם כן, שהגילוי של שאר השפות הוא גילוי עצמי, לבאר את התורה עצמה, ולא רק ללמד את התורה למי שאינו יודע את שפת לשה"ק, אלא זהו גילוי שבא לגלות את העומק שגנוז בתוך התורה עצמה, וזהו באר היטב - בשבעים לשון.

השורש של הגילוי הזה מוטל עלינו, ולכן נצטוינו לקרוא את הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום, לבאר את התורה בשאר שפות.

"חנוך לנער על פי דרכו" (משלי כו, ו). אנו מצויים להוריד את השפה שלנו גם לשפתו של ילד בכדי שיבין, ובדומה לזה בעומק - אנו צריכים לגלות את התורה כולה בכל השפות כולם.

שנים מקרא ואחד תרגום - אפילו עטרות ודיבון

נתבאר א"כ ששפת התרגום הוא גשר בלבד לגלות את התורה בעצם בכל העולמות כולם, בכל השפות כולם, ולצורך הנבראים כולם. זהו העומק שבחובת קריאת התרגום.

והנה, בדברי הגמרא שם בחובת הקריאה מבואר: "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום *ואפילו עטרות ודיבון", ומפרש רש"י: "ואפי' עטרות ודיבון - שאין בו תרגום". עטרות ודיבון הן שמות ערים שנחלו בני גד ובני ראובן וחצי שבט מנשה בעבר הירדן, כנזכר בסוף ספר במדבר (לב, ג). עטרות ודיבון זהו שם מקום, ואונקלוס הניח את שמותיהן ולא תרגם בו דבר.

נמצא, שעל אף שרוב הלשונות שבמקרא יש להן תרגום ללשון ארמית, עם זאת ישנן לשונות שהתרגום הניח אותם בלשונם - אין להם תרגום.

מה עלינו לעשות באותן מקראות שאין להן תרגום כגון עטרות ודיבון? יש מרבתינו הראשונים שכתבו שמכיון שתרגום ירושלמי יש לו, יקרא תרגום ירושלמי, ויש שסוברים שבמקום שאונקלוס לא תרגם יקרא ג' פעמים את לשון המקרא. ובמקום שאין גם תרגום ירושלמי, יש מהראשונים שסוברים שבזה די לו שיקרא שנים מקרא בלא תרגום, ויש שסברו שגם בזה צריך לקרוא את המקרא שלש פעמים [עי"ש בתוס' ד"ה ואפילו, ובתלמידי רבנו יונה].

ננסה להבין את הדברים. מדוע יש צורך לקרוא את המקרא שלש פעמים?

לעתיד לבוא - שפה אחת לכל העמים

לעתיד לבוא תהיה שפה אחת לכל העמים, כמו שנאמר (צפניה ג, ט): "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה" [שפה ברורה זוהי לשה"ק כמבואר במפרשים].

מדוע לעת"ל תהיה שפה אחת לכולם?

נבאר. בתחילת הבריאה היתה שפה אחת לכולם, כלשון הפסוק: "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים" (בראשית יא, א), ופירש רש"י: "שפה אחת - לשון הקודש". לאחר מכן "בלל ה' שפת כל הארץ" (שם יא, ט). זהו שורש ריבוי השפות - שבעים לשון. לעת"ל יחזור הדבר לשורשו.

דבר זה מבואר במדרש (תנחומא נח, ט): "הבה נרדה ונבלה שם שפתם, בבלל לשונותם ולא יבין אחד מהן לשון של חברו, שהלשון הראשון היו מדברים בלשון הקדש ובו בלשון נברא העולם. אמר הקב"ה בעולם הזה ע"י יצה"ר חלקו בריותי, ונחלקו לשבעים לשון, אבל לעוה"ב משוין כולן כתף אחד לקרוא בשמי ועובדין אותי, שנאמר כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה

לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד".

מבואר אם כן, ששורש השפות נעוץ בדור הפלגה, שאז נבללה ונחלקה שפת כל הארץ. בתחילה היו כולם מאוחדים: "ויאמרו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וראשו בשמים ונעשה לנו שם פן נפוץ על פני כל הארץ" (שם יא,ד), השפה היא זו שחיברה אותם. רצה הקב"ה להבדילם ולהפרידם: "הן עם אחד ושפה אחת לכלם וזה החלם לעשות ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות. הבה נרדה ונבלה שם שפתם אשר לא ישמעו איש שפת רעהו" (שם יא,ז-ט), הפירוד נעשה ע"י ריבוי השפות, "כי שם בלל ה' שפת כל הארץ ומשם הפיצם ה על פני כל הארץ" (שם יא,ט).

נבין את העומק שמתגלה כאן. שפה אחת איחדה אותם, וריבוי השפות - הפריד אותם. מהי השפה שאיחדה אותם? "ויהי כל הארץ שפה אחת - לשון הקודש". זו היתה השפה הבסיסית של הבריאה.

לשה"ק ושבעים לשון - אחדות ופירוד

נמצא ששורש האחדות היה שפה אחת - לשון הקודש, ושורש הפירוד הוא ריבוי השפות - שבעים לשון.

כאשר רצה הקב"ה ליצור מצב של פירודא בין האומות, הוא הרבה להם שפות. בפשוטו, הריבוי הוא זה שגרם לפירוד, אבל בעומק - עצם היציאה שלהם משפת הקודש זוהי יציאה מהתפיסה של אחד לתפיסה של התפרטות.

אם כן, שפת לשה"ק היתה השפה שהיא היתה במצב שאיחדה את כולם, לאחר מכן הם נתפרטו.

ישנו כלל שאומר רבינו הגר"א באדרת אליהו (ריש פרשת ראה), שכל מקום שהתורה מדברת בלשון יחיד היא דיברה לרבים, וכל מקום שהיא מדברת בלשון רבים היא דיברה ליחיד. כאשר מדברים בלשון יחיד, אז בעצם מדברים לרבים כיחיד, לכל אחד ואחד. כאשר מדברים בשפת רבים - אזי זה מתהפך.

מעתה נבין מדוע תקנו חכמים לקרוא הפרשה פעמיים בלשון הקודש ופעם אחת בלשון תרגום. לשון התורה הקדושה נאמר לציבור, ולכן אנחנו קוראים אותו פעמיים כי הוא נאמר לרבים. משא"כ שפת התרגום שהיא שפה של פירודא - היא נאמרה ליחיד, ולכן אנו אומרים אותו רק פעם אחת. וכן מבואר בזה"ק (ח"ב קלב,ב), ע"ש.

זהו העומק שבדברים, שהחילוק שבין שפת לשה"ק לבין שבעים לשון הוא לא בזה שהשבעים הם ריבוי ולשה"ק היא אחת, שא"כ כל שפה לעצמה גם היא אחת ביחס לשאר השפות כולם. אלא עומק החילוק הוא, ששפת לשה"ק היא בעצם "שפה אחת ודברים אחדים", משא"כ שאר כל השפות כולם הם נפרדים בעצם, מעלמא דפירודא.

לשון הקודש - "שפה אחת" בעצם

ישראל הם סוד האחדות - "גוי אחד בארץ". ולכן גם השפה שלהם היא שפה אחת בעצם. "שפה אחת" - לא רק מחמת שכל האומות שבאותו הדור דיברו באותה שפה [זוהי ההשלכה החיצונית של הדברים] אלא שפה שבמהותה היא אחת.

מדוע לשה"ק היא אחת במהותה?

"בדבר ה' שמים נעשו" (תהלים לג,ו). הקב"ה ברא את העולם כולו בכ"ב אותיות, נמצא שהאותיות של לשה"ק הן עצם ההווה של כל דבר בבריאה. כל ההווה של הנבראים כולם, היא בעצם חלקי אותיות של לשה"ק.

גם אילו שפה זו לא היתה מדוברת כלל, גם אז היתה זו שפה בעצם, כי בשונה משאר שפות מציאותה של לשון הקודש אינה תלויה בדיבור של בני אדם, אלא היא שפה מחמת שבה נבראו שמים וארץ, ומהות כל הבריאה היא חלקי צירופי אותיות של שפת לשה"ק, זוהי השפה הפנימית. משא"כ שאר כל השפות כולם, כל מציאותן היא רק כאשר מדברים בהם, הם אינן שפות עצמיות, אלא מחודשות.

זהו עומק מהותה של לשה"ק כשפה אחת. "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים", דברים אחדים פירושו שעצם הבריאה - כל הדברים כולם - היו אחדים. הם נקראים דברים כי הם נעשו ע"י דיבור - "בדבר ה' שמים נעשו", ומכיון שאחת דיבר אלוקים, לכך כל הדברים הם אחד. אבל לאחר מכן, כאשר נתפרטה שפת הארץ, נוצר "עלמא דפירודא", ואז נתקלקל

העולם כולו להיות בשפה של פירודא.

נמצא, שהתכלית של קריאת התורה בשפת התרגום, אינו רק כדי לגלות את אור התורה לשאר שפות ע"י שנעתיק את התורה"ק ללשון התרגום [ולשאר שפות], אלא בעומק התכלית היא להחזיר את הכל לשפה אחת - לדברים אחדים.

תכלית הכל לחזור לשפה אחת ודברים אחדים

אמרו חז"ל (סנהדרין כא,ב): "בתחלה ניתנה תורה לישראל בכתב עברי ולשון הקודש, חזרה וניתנה להם בימי עזרא בכתב אשורית ולשון ארמי". לשון ארמית היא שפת התלמוד שבידינו.

אבל התכלית מהי?

ידוע שרבנו הגר"א בסוף ימיו, לאחר שלמד את כל התורה כולה, היתה לו עבודה להחזיר ולהראות שכל פרטי התורה כולה על כל דקדוקיה - נמצאים במקרא עצמו [עיין בהקדמת הגר"ח לספרא דצניעותא].

העומק שבדבר, שהראה בזה שכל מה שנכתב בשני התלמודים ושאר מדרשי חז"ל בשפת הארמית, נמצא בעצם בתורה הקדושה בלשון הקודש. זהו התכלית הנרצה.

מחד אנחנו צריכים להאיר מלשון הקודש לכל השפות כולם דרך שפת התרגום, אבל לא זו התכלית.

התכלית היא "ויטו שכם אחד לעבדך"! לעת"ל, כאשר יטו שכם אחד לעבדך [ראה רש"י ירמיה טז,יט: "אליך גוים יבאו. סוף האומות לשוב אליך ולעבדך שכם אחד"], אז יחזור להיות שפה אחת ודברים אחדים, ואז יהיה גילוי של לשון הקודש בכל.

שלמות צירופי אותיות לשה"ק לעת"ל - ע"י תיקון האומות ולשונותם

בלשון הקודש ישנן כ"ב אותיות, כל המילים של לשה"ק הן צירופי אותיות של אותן כ"ב אותיות. הצירופים המוכרים לנו היום הם מוגבלים, ישנו צירוף של שתי אותיות כגון א' שמצטרף עם ב' - אב, א' עם ד', עם ו', וכו', וכן בכל אות ואות. לאחר מכן יש צירוף של שלש אותיות, של ארבע, של חמש וכו'. אבל אין לנו צירופים של שלש עשרה אותיות, ולא של תשע עשרה אותיות, וגם בצירופים של שתיים ושלוש אותיות אין לנו צירוף לכל האותיות, שיש צירופים שאין להם משמעות.

המצב הרצוי הוא שיהיה אפשר לצרף את כל האותיות כולם לכל האותיות, ללא יוצא מן הכלל. מובא מהבעש"ט [עיין בעש"ט על התורה בתחילתו] שמשיח צדקנו יצרף תחילה את כל צירופי האותיות האפשריים, א-ב, ב-א, וחוזר חלילה, כל הצירופים כולם, ולאחר מכן הוא יצרף את כל התורה כולה למילה אחת בלבד.

מדוע אין לנו היום את כל הצירופים הללו?

נבאר בע"ה מהו החסר. כיום אין לנו כלי ללמוד את לשון הקודש רק כלשה"ק, פעמים שאנו מבינים אותה דרך שפת האומות, כמו שמצאנו בחז"ל שהשתמשו לפעמים בלשונות אחרים לצורך הבנת התורה"ק, הן בלשון ארמית, והן בלשון יון.

ולכן, מחמת שהתפיסה שלנו היום בלשה"ק מגיעה גם דרך ההתפרטות של האומות, והאומות בכללם אינם מתוקנים, הרי שאין לנו את כל מה שצריכים לגלות דרכם בלשה"ק, וא"כ חסרים לנו צירופים שאיננו יכולים לצרף אותם בלשה"ק עצמה.

אילו שפת האומות היתה רק לצרכם, לא היה שום חסר בהבנה שלנו בלשה"ק, אבל מחמת שנתבאר שעצם הצירוף של האומות הוא לצורך הגילוי של מה שקיים בתוך הכנסת ישראל, א"כ כאשר חסר הצירוף של האומות, וחסר הגילוי של התורה אצלם, אזי חסר לנו בעצם הצירוף של כל האותיות כולם.

לעתיד לבוא, כשיבוא משיח צדקנו במהרה בימינו, הוא יעביר את רוח הטומאה מהעולם, ויתוקנו כל האומות כולם, וכאשר יושלם תיקונם - אז תתגלה התורה עצמה בשלמות, ויהיה לנו את כל הצירופים בתורה עצמה.

תכלית התרגום להחזירו למקרא

מעתיק נבין, שקריאת שנים מקרא ואחד תרגום בערב שבת קודש, זהו מהלך של הגילוי לאחרית הימים - לגלות את התורה הקדושה בכל השפות כולם.

לכן, מובא במג"א (סי' רפ"ה סק"א) בשם האר"י ז"ל, שלאחר שקורא שנים מקרא ואחד תרגום יחזור ויקרא פסוק אחרון פעם שלישית כדי שיסיים במקרא ולא בתרגום.

מהו העומק של הנהגה זו?

אם התכלית היתה לגלות את התורה בתרגום ולאחר מכן בשאר שפות, הרי שהיה מן הראוי לסיים דוקא בתרגום ולא במקרא, אבל מכיון שתכלית הכל הוא להחזיר את התרגום ואת שאר השפות ללשון המקרא, לכן הסדר הראוי הוא: מקרא, גילוי המקרא בשפת התרגום, ושוב קריאת פסוק של מקרא בכדי להחזיר את התרגום למקרא, שהוא התכלית.

עתה יש לבאר מה השייכות של מצוה זו לשבת קודש. לשון הגמרא הוא: "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור", כנ"ל, מהו עם הציבור?

כתב בשו"ע (סי' רפ"ה ס"ג): "מיום ראשון ואילך חשוב עם הציבור". וביאר המ"ב (סק"ז): "כיון שמתחילין במנחתא דשבתא לקרות פרשת שבוע הבא, נחשב שוב הקורא כקורא עם הציבור, וא"כ מה שכתב המחבר מיום ראשון ואילך לאו דוקא". נמצא שממנחה של שבת אפשר להתחיל לקרוא הפרשה שנים ואחד תרגום לפי שאז מתחילים לקרוא את הפרשה בביהכ"נ.

מה ענין שנים מקרא ואחד תרגום למנחה של שבת?

עשרה תקנות תיקן עזרא לישראל כידוע, ואחד מהן שיהיו קוראין בשבת במנחה, כמובא בגמרא (ב"ק פב, א). ובטעם התקנה מבואר שם: "שיהו קוראין במנחה בשבת משום יושבי קרנות". התכלית של קריאת התרגום הוא לאותם יושבי קרנות, לאלו שנמצאים בחוץ, ומשום כך זהו הזמן שבו אפשר להתחיל לקרוא את התרגום.

קריאת שמו"ת לפני השבת בסוד "והכינו את אשר יביאו"

מתי הוא זמן קריאת הפרשה למצוה מן המובחר?

מנהג האר"י ז"ל מובא בשער הכוונות (סדר השבת דרוש א. יב, א): "מנהגי מורי ז"ל תיכף בסיימו תפלת שחרית דיום ו' היה הולך לבה"כ או לבית מדרשו, אם היה שם ס"ת כשר היה מוציאו וקורא בו הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום.. כל פסוק ופסוק בפני עצמו היה קורא שמו"ת והיה דוחק עצמו לקרותה ביום ו', והיה אומר כי זה סוד והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו".

מאיך הגר"א נהג אחרת כמובא במ"ב (סי' רפ"ה סק"ח): "בספר מעשה רב כתב בהנהגת הגר"א שהיה נוהג תיכף אחר התפילה בכל יום לקרוא מקצת מהסדרה שנים מקרא ואחד תרגום, ומסיים בערב שבת". כלומר שחילק הפרשה לו' חלקים עד שסיימה בע"ש.

אבל מדברי כולם נשמע שקריאת הפרשה שמו"ת קשורה לשבת קודש, שהיא הכנה לשבת בסוד "והכינו את אשר יביאו".

גם בתוספות מבואר שקשרו מצוה זו עם השבת ולא עם הציבור בלבד, שכתבו (שם ד"ה ישלים): "ממנחת שבת ואילך עד שבת הבאה נקראת עם הציבור.. וזמן השלמה יש במדרש, ג' דברים צוה רבינו הקדוש לבניו בשעה שנפטר שלא תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו כל הפרשה, משמע דקודם אכילה צריך להשלימה".

ויש להבין לכאורה מה השייכות של קריאת שמו"ת לשבת קודש?

נתבונן. "ממנחת שבת ואילך עד שבת הבאה נקראת עם הציבור" כמ"ש התוס', זמנה מתחיל בשבת ומסתיים בשבת שלאחריה. דבר זה מקביל למה שנתבאר בפרקים הראשונים, שהמערכת היא שבת - ששת ימי המעשה ושבת. יוצאים מהמקרא שהוא השבת, שאז הוא תחילת זמנה, משך השבוע גם הוא זמנה, ושוב חוזר לשבת קודש, שאז הוא סוף זמנה.

ולכן סדר זמנו של קריאת שנים מקרא ואחד תרגום מתחיל בשבת ומסתיים בשבת, בבחינת: שבת-ששת ימי המעשה-שבת.

שבת, ששת ימי המעשה ושבת, ובמקביל לזה - מקרא, תרגום, מקרא. אנו מוצאים זאת בהלכה שהזכרנו לעיל שאת הפסוק האחרון יש לקרוא שמו"ת ושוב מקרא, כדי לסיים במקרא. לפי שאין התכלית לגלות את התורה בשפת האומות, אלא לגלות את התורה שבהם ולהחזיר אותה לתוך הכנסת ישראל - ללשון הקודש.

אין מוסרין דברי תורה לגוי

זהו העומק שבאזהרת חז"ל שאסרו ללמד תורה לגוי, כמו שאמרו בגמרא (חגיגה יג,א): "אין מוסרין דברי תורה לגוי שנאמר לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בל ידעום". שאם כפשוטו שתכלית התורה היא להתגלות לבין האומות, היה נראה בהיפך, שמותר ואף מצוה ללמד את הגוים תורה, ומדוע אם כן יש איסור ללמד תורה לגוי?

אלא שלגלות את התורה אצל האומות - לא זו התכלית. התכלית היא לגלות את התורה שבהם ולהחזיר אותם לתוך הכנסת ישראל, לתוך לשון הקודש. אבל ללמד את הגוי תורה כגוי - זה אסור.

ישנם שני אופנים שבהם מותר ללמד תורה לגוי: ללמדו שבע מצוות בני נח [כמפורש בסנהדרין נט,א], או בגוי שבא להתגייר [כמבואר ביבמות מז,א]. ז' מצוות בני נח הם מאותם חלקי תורה ששייכים לעצם הקיום של הגוי, אולם כאשר הוא בא להתגייר ולהיכנס לכנסת ישראל, אז מותר ללמד אותו את החלק היותר פנימי בתורה.

שבע מצוות בני נח הן החיבור של האומות לתורה, שתכליתן להוות נקודת בסיס שעל גביה תאיר להם כל התורה כולה לעתיד. אילו לא היה להם מצוות כלל הרי שהם היו מנותקים לגמרי מהתורה, ואז גם לא היה אפשר שתהיה להם תוספת.

אפילו עטרות ודיבון - תיבות שחזרו כבר לשרשן הפנימי

עתה נחזור לנקודה שדברנו בה לעיל, שיש להשלים הפרשה שמו"ת ואפילו עטרות ודיבון שאין בו תרגום, ולפי חלק משיטות הראשונים יש לקרוא פסוקים אלה שלש פעמים מקרא. מדוע?

עומק הדברים לפי מה שבואר הוא ברור מאד. אם התכלית היתה רק להאיר את התורה הקדושה בלשון תרגום, א"כ במקום שאין תרגום - לא צריך לקרוא שלש פעמים. אבל בעומק, אותן מילים שאין להם תרגום זהו מפני שגם בלשון ארמית קוראים אותן כך.

אותן תיבות שקוראים אותן בלשון ארמית כמו שקוראים אותן בלשון הקודש, אלו הן אותן מילים שכבר חזרו בחזרה לאור הפנימי. שפת הארמית ברובה היא שונה משפת לשה"ק, חלקה לשונות דומים, והם חלקי הקדושה שחזרו מקצתן למקומם, אבל ישנן מילים מועטות יחסית שהן מקבילות, אלו הם התיבות שכבר חזרו לשרשן.

נמצא אם כן, שהתכלית של לשה"ק היא להתגלות בכל השפות כולם, כמו שהיו הלשונות בשורשן, שהיתה כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים, כך היא גם התכלית. לאחר שנתפרטו השפות יש לנו עבודה בשפת התורה הקדושה, לגלות את השפה של לשה"ק ולהאיר אותה דרך התרגום לשאר השפות, עד שנחזיר את הכל חזרה לשורש הפנימי.

מקרא תרגום מקרא - בנפש במקום ובזמן

כל זה נעשה כאמור ע"י אונקלוס הגר שמכוחו נתחדש המהלך הזה. דבר זה קיים בנפש, במקום ובזמן.

בנפש - אלו הם הגרים. הגרים הם אותם חלקים שמתווספים מאומות העולם על ישראל, דוגמת אונקלוס הגר.

במקום - זהו מה שנזכר גבי עטרות ודיבון. עטרות ודיבון הן אותן ערים שנתוספו על ארץ ישראל בעבר הירדן, מעבר למה שהובטח לאברהם אבינו. זוהי הנחלה שניתנה לבני גד ובני ראובן וחצי שבט המנשה. זהו סוד כיבוש סוריה שהיה בימי דוד כנודע, שגם דוד שורשו בגרים דיקא.

זוהי ההבחנה של מה שאמרו חז"ל שעתידיה ארץ ישראל שתתפשט לכל הארצות כולם (ראה ילקו"ש דברים א, תשצב), כי כמו ששפת לשה"ק צריכה להתפשט לכל השפות כולם, כך גם א"י עתידה שתתפשט לכל הארצות כולם.

היכן הוא שורש ההתפשטות הזו?

השורש הוא בעטרות ודיבון, אותן ערים שבני גד ובני ראובן בקשו לנחלה בהבטיחם: "ואנחנו נחלץ חשים לפני בני ישראל עד אשר אם הביאנם אל מקומם" (במדבר לב, יז), הם סייעו בכבוש א"י ולאחר מכן הם האירו את האור של א"י מעבר לירדן ב"עטרות ודיבון ויעזר ונמרה וחשבון ואלעלה ושבם ונבו ובען" (שם לב, ג). וזהו הפסוק שנזכר בדין של שנים מקרא ואחד תרגום, שאין בו תרגום, כי האירו שם את האור של ארץ ישראל, ולכן גם התרגום שבו הוא בעצם בלשה"ק.

סוד המועדים - הארת יום שכולו שבת בשאר ימות השנה

היכן קיימת הבחנה זו בזמן?

ראשית אנו מוצאים את ההבחנה הזו בנקודה של תוספת שבת. יש את הזמן של השבת, ועליו יש דין תוספת, להוסיף מן החול על הקודש, וענינה בעצם מקביל לתרגום.

הבחנה זו של תוספת שבת קיימת גם ביחס למועדים. שבת קביעה וקיימא מששת ימי בראשית, איסורה קבוע ואינו משתנה, משא"כ שאר המועדים, כמו שאמרו בגמרא (חולין קא, ב): "שבת קביעה וקיימא, יום הכפורים בי דינא דקא קבעי ליה".

שבת היא המקור לכל המועדים כולם, וממנה מתפשטים שאר המועדים, אלו הם המועדים שמגיעים בבחינת תוספת, עד שיגיע הכל לתכליתו - ליום שכולו שבת.

שבת קודש קביעה וקיימא ועל גבה ישנה תוספת. התוספת אלו הם הרגלים שבאו עקב הגלות כידוע, שכולם הם זכר ליציאת מצרים, והם כתוספת ע"ג השבת שגם הם אסורים במלאכה כמותה.

בנוסף לכך יש את המועדים שנמשך בהם אור התוספת, והם חנוכה ופורים, שהם המשך לאותם גלויות. ואף שהם לא אסורים במלאכה מדינא [רק כפי המנהג כמבואר בהלכה], מ"מ זהו בעצם ההמשכה של התוספת בזמן, במעגל השנה, להאיר את אותה נקודה עיקרית של יום שכולו שבת.

כל המועדים עתידין ליבטל - חוץ מפורים

כאשר האור הזה יאיר בכל השנה כולה, אזי עתידים כל המועדים להתבטל - חוץ מפורים (ילקו"ש משלי ט, תתקמד). מדוע?

נתבונן. היכן היה נס פורים? היה זה במקור של מקום הארמית, במקור ה"בבל" [שמלכות אחשורוש העתיקה את מקומה מבבל בימי נבוכדנצר לשושן בגלל הכסא, כידוע]. בעצם המקור של הכל הוא נקודת ה"בבל" שמשם מתפשט הכל. אבל כאשר נחזיר את הכל בחזרה לנקודת השורש, אז נזכה לאותה נקודת גילוי שכל השפות כולם יחזרו בחזרה לעם ישראל, ונזכה לחזור לבנין בית המקדש כאשר נעלה בחזרה מהגלות, ושם יתכללו כל השפות כולם - בלשון הקודש.

כיצד התגלגל הדבר שמרדכי הציל את המלך אחשורוש?

"בגתן ותרש שני טרסיים הוו והיו מספרין בלשון טורסי ואומרים מיום שבאת זו לא ראינו שינה בעינינו בא ונטיל ארס בספל כדי שימות, והן לא היו יודעין כי מרדכי מיושבי לשכת הגזית היה, והיה יודע בשבעים לשון" (מגילה יג, ב). נמצא שהנס של פורים בא מכח כך שמרדכי היה יודע בשבעים לשון.

הנס הגיע מהשילוב של פנים וחוץ, שמחד היה מרדכי ת"ח מיושבי לשכת הגזית, אבל מאידך הוא האיר את אותו האור - בחוץ, "ומרדכי יושב *בשער המלך" (אסתר בי, ט), במקום שיוצא החוצה, משם הוא הגיע להציל את הכנסת ישראל.

אולם, מחמת שהאור הזה עדיין לא מתגלה בשלמות, לכן אין לנו עדיין גילוי שלם. וזהו שרמזו לנו חז"ל בגמרא (שם טז, ב): "כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו, לרוב אחיו ולא לכל אחיו", שאין הגילוי שלם.

סוד גאולת פורים

פורים הגיע בעצם מאותה הצלה של גילוי אור של עם ישראל בתוך שאר הלשונות. "אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה" (אסתר ב, כ), היא הגיעה אל אחשוורוש כאחת שלא מעם ישראל, מכח כך היא נכנסה לבית המלך. מאותה נקודה שנפש ישראל היתה נראית כנפש של גוי, שכך סבר המלך אחשוורוש, משם צמחה הגאולה.

כאשר התורה כביכול נעלמת בתוך האומות, והאור מאיר בתוך השפות כולן, משם מאיר האור של הגאולה.

לכן כל המועדים כולם עתידים להתבטל. במצרים נגאלו בזכות שלא שינו לשונם (מד"ר ויקרא לב, ה), אבל גאולת פורים היתה בהיפך, שבאה בזכות שהיה מרדכי יודע בשבעים לשון, שמתוך כך נתגלגלה גאולתם.

אמנם גם בגאולת מצרים מצאנו שעלה יוסף לגדולה מכח ידיעתו בשבעים לשון, כמובא בגמרא (סוטה לו, ב): "אמרו איצטגניני פרעה, עבד שלקחו רבו בעשרים כסף תמשילהו עלינו, אמר להן גנוני מלכות אני רואה בו, אמרו לו אם כן יהא יודע בשבעים לשון, בא גבריאל ולימדו שבעים לשון". אלא שעובדה זו לא עמדה להם במהלך של הגאולה, כמו שנאמר: "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף" (שמות א, ח), וברש"י: "עשה עצמו כאלו לא ידע". רק מה שעמד להם לישראל לגאלם זהו שלא שינו את לשונם.

אמנם, "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו), כמו שהשורש להתחלת הגאולה במצרים היה מנקודת יוסף של השבעים לשון, כך היא מתגלה בגאולת פורים - בשבעים לשון שידע מרדכי, שמכח זה נתגלגלה הצלת כלל ישראל.

אין זה ענין חיצוני שמרדכי ידע בשבעים לשון, אלא זהו ענין פנימי בעצם, שמכח כך שהוא ידע בשבעים לשון, בזה הוא האיר את אור התורה בתוך השבעים לשון. וכאשר הוא האיר את אור התורה בשבעים לשון, הוא האיר בעצם את אור הגאולה, את אור האחרית.

יה"ר שנזכה שתתגלה אור התורה הקדושה בכל השפות כולם, ויתאחדו כל השפות ללשה"ק ויטו כולם שכם אחד, לעבדו בלבב שלם, במהרה בימינו.

- [הכנה לשבת קודש](#) [1]

Source: <http://bilvavi.net/shiur>-תרגום-מקרא-אחד-007-שניים-הכנה-לשבת-קודש

Links

[1] <http://bilvavi.net/shabbos.preparation>